

coronaret, et cadentem ordinaret, et surgentem adjuvaret, semper et ubique ipse gloriosus bonitate, justitia, clementia! maxime quia et illud præsciebat, de propagine mortalitatis ejus futuros sanctos, qui non sibi quærent, sed Creatori suo gloriam darent, et eum colendo ab omni corruptione liberati, cum Angelis sanctis semper vivere et beate vivere mererentur? Qui enim hominibus dedit liberum arbitrium, ut non servili necessitate, sed ingenua voluntate Deum colerent, dedit etiam Angelis: et ideo nec Angelus, qui cum spiritibus aliis satellitibus suis superbiendo deseruit obedientiam Dei, et diabolus factus est, aliquid nocuit¹ Deo, sed sibi. Novit enim Deus ordinare deferentes se animas, et ex earum justa miseria inferiores partes creaturæ suæ convenientissimis et congruentissimis legibus admirandæ dispensationis ornare. Itaque nec diabolus aliquid Deo nocuit, quia vel ipse lapsus est, vel hominem seduxit ad mortem²: nec ipse homo in aliquo minuit veritatem aut potestatem aut beatitatem Conditoris sui, quia conjugii suæ seductæ a diabolo, ad id quod Deus prohibuerat, propria voluntate consensit. Justissimis enim Dei legibus omnes damnati sunt, Deo glorioso per æquitatem vindictæ, ipsi ignominiosi per turpitudinem poenæ: ut et homo a suo Creatore aversus victus diabolo subderetur, et diabolus homini ad Creatorem suum converso vincendus proponeretur; ut quicumque diabolo usque in finem consentirent, cum illo irent in æterna supplicia; quicumque autem humiliarent se Deo, et per ejus gratiam diabolum vincerent, æterna præmia mererentur.

¹ Ex 2 Retract. 14. — ² Gen, III, 4.

CAPUT XIX.

In Ecclesia boni et mali in fine separandi. — Civitates duæ ab initio generis humani. — Diluvii et arcae sacramentum. — De Abrahamo et de Israëlitico populo. — Horum dicta et facta, prophetia fuit.

XXXI. NEQUE hoc nos movere debet; quia multi diabolo consentiunt, et pauci Deum sequuntur: quia et frumentum in comparatione palarum valde pauciorum habet numerum. Sed sicut agricola novit quid faciat de ingenti acervo paleæ, sic nihil est Deo multitudo peccatorum, qui novit quid de illis agat, ut administratio regni ejus ex nulla parte turbetur atque turpetur. Nec ideo putandus est vicisse diabolus, quia secum plures, cum quibus a paucis vinceretur, attraxit. Duæ itaque civitates, una iniquorum, altera sanctorum, ab initio generis humani usque in finem sæculi perducuntur, nunc permixtæ corporibus, sed voluntatibus separatæ, in die vero judicii etiam corpore separandæ. Omnes enim homines amantes superbiam et temporalem dominationem cum vano typho et pompa arrogantiæ, omnesque spiritus qui talia diligunt, et gloriam suam subjectione hominum quærunt; simul una societate devincti sunt; sed et si sæpe adversum se pro his rebus dimicant, pari tamen pondere cupiditatis in eandem profunditatem præcipitantur, et sibi morum et meritorum similitudine junguntur. Et rursus omnes homines et omnes spiritus humiliter Dei gloriam quærentes, non

suam, et eum pietate sectantes, ad unam pertinent societatem. Et tamen Deus misericordissimus, et super impios homines patiens est, et præbet eis pœnitentiæ atque correctionis locum.

XXXII. Nam et quod omnes diluvio delevit, excepto uno Justo cum suis, quos in arca servari voluit, noverat quidem quod non se correcturi essent: verumtamen cum per centum annos arca fabricata est¹, prædicabatur utique eis ira Dei ventura super eos: et si converterentur ad Deum, parceret eis; sicut pepercit postea Ninive civitati agenti pœnitentiam², cum ei per Prophetam futurum interitum prænuñtasset. Hoc autem facit Deus, etiam illis quos novit in malitia perseveraturos dans pœnitendi spatium, ut nostram patientiam exerceat et informet exemplo suo; quo noverimus quantum nos oporteat tolerabiliter malos sustinere, cum ignoremus quales postea futuri sunt, quando ille parcit et sinit eos vivere, quem nihil futurorum latet. Prænuñtiabatur tamen etiam diluvii sacramento quo per lignum justii liberati sunt, futura Ecclesia quam Rex ejus et Deus Christus mysterio suæ crucis ab hujus sæculi submersione suspendit. Neque enim Deus ignorabat quod etiam ex illis qui fuerant in arca servati, nascituri erant mali, qui faciem terræ iniquitatibus iterum impleverunt: sed tamen et exemplum futuri judicii dedit, et sanctorum liberationem ligni mysterio prænuñtiavit. Nam et post hæc non cessavit repullulare malitia per superbiam et libidines et illicitas impietates, cum homines deserto Creatore suo, non solum ad creaturam quam Deus condidit lapsi sunt, ut pro Deo colerent quod fecit Deus; sed etiam ad opera manuum hominum et ad fabricarum artificia curvaverunt animas suas, ubi de illis turpius diabolus et dæmonia triumpharent; quæ se in talibus figmentis adorari vene-

¹ Gen. vii. — Jonæ, iii.

rarique lætantur, dum errores suos humanis erroribus pascunt.

XXXIII. Neque tunc sane defuerunt justii, qui Deum pie quærent, et superbiam diaboli vincerent, cives illius sanctæ civitatis, quos Regis sui Christi ventura humilitas per Spiritum revelata sanavit. Ex quibus Abraham pius et fidelis Dei servus electus est¹, cui demonstraretur sacramentum Filii Dei, ut propter imitationem fidei omnes fideles omnium gentium filii ejus futuri dicerentur. Ex illo natus est populus, a quo unus Deus verus coleretur, qui fecit cœlum et terram: cum cæteræ gentes simulacris et dæmoniis servirent. In eo plane populo multo evidentius futura Ecclesia figurata est. Erat enim ibi multitudo carnalis, quæ propter visibilia beneficia colebat Deum. Erant ibi autem pauci futuram requiem cogitantes et cœlestem patriam requirentes, quibus prophetando revelabatur futura humilitas Dei, Regis et Domini nostri Jesu Christi, ut per eam fidem ab omni superbia et timore sanarentur. Horum sanctorum, qui præcesserunt tempore natiuitatis Domini, non solum sermo, sed etiam vita et conjugia et filii et facta prophetia fuit hujus temporis, quo per fidem passionis Christi ex gentibus congregatur Ecclesia. Per illos sanctos Patriarchas et Prophetas carnali populo Israël, qui postea etiam Judæi appellati sunt, et visibilia beneficia ministrabantur quæ carnaliter a Domino desiderabant, et cœrcitiones pœnarum corporalium quibus pro tempore terrentur, sicut eorum duritiæ congruebat. Et in his tamen omnibus mysteria spiritalia significabantur, quæ ad Christum et Ecclesiam pertinerent: cujus Ecclesiæ membra erant etiam illi sancti, quamvis in hac vita fuerint ante quam secundum carnem Christus Dominus nasceretur. Ipse enim unigenitus Dei Filius, Verbum Pa-

¹ Gen. xii.

tris, æquale et coæternum Patri, per quod facta sunt omnia, homo propter nos factus est, ut totius Ecclesiæ tanquam totius corporis caput esset. Sed velut totus homo dum nascitur, etiamsi manum in nascendo præmittat, tamen universo corpori sub capite conjuncta atque compacta est, quemadmodum etiam nonnulli in ipsis Patriarchis ad hujus ipsius rei signum manu præmissa nati sunt: ita omnes sancti, qui ante Domini nostri Jesu Christi natiuitatem in terris fuerunt, quamvis ante nati sunt, tamen universo corpori, cujus ille caput est, sub capite cohæserunt.

CAPUT XX.

Israëliitarum seruitus in Ægypto, et liberatio viaque per mare Rubrum. — Baptismus figuratus. — Ovis immolatio passionis Christi figura. — Lex scripta digito Dei. — Jerusalem typus civitatis cœlestis.

XXXIV. POPULUS ergo ille delatus in Ægyptum, seruit regi durissimo; et gravissimis laboribus eruditus, quæsiuit liberatorem Deum: et missus est eis unus de ipso populo, sanctus Dei servus Moyses, qui in virtute Dei magnis miraculis terrens tunc impiam gentem Ægyptiorum, eduxit inde populum Dei per mare Rubrum; ubi discedens aqua viam præbuit transeuntibus: Ægyptii autem cum eos persequerentur, redeuntibus in se fluctibus demersi extincti sunt¹. Ita quemadmodum per diluuium aquis terra purgata est a nequitia peccatorum, qui tunc in

¹ Exod. vii, 1, viii, 1, xiv, 22.

illa inundatione deleti sunt, et iusti evaserunt per lignum¹: sic ex Ægypto exiens populus Dei, per aquas iter invenit, quibus ipsorum hostes consumpti sunt. Nec ibi defuit ligni sacramentum. Nam virga percussit Moyses, ut illud miraculum fieret². Utrumque signum est sancti baptismi, per quod fideles in novam vitam transeunt, peccata vero eorum tanquam inimici delentur atque moriuntur. Apertius autem Christi passio in illo populo figurata est, cum iussi sunt ovem occidere et manducare, et de sanguine ejus postes suos signare³, et hoc celebrare omni anno, et appellare Pascha Domini. Manifestissime quippe prophetia de Domino Jesu Christo dicit: « Quia tanquam ovis ad immolandum ductus est⁴. » Cujus passionis et crucis signo in fronte hodie tanquam in poste signandus es, omnesque Christiani signantur.

XXXV. Inde per desertum populus ille ductus est per quadraginta annos⁵: accepit etiam legem digito Dei scriptam, quo nomine significatur Spiritus sanctus, sicut in Evangelio manifestissime declaratur⁶. Neque enim Deus forma corporis definitus est, nec sic in illo membra et digiti cogitandi sunt, quemadmodum videmus in nobis: sed quia per Spiritum sanctum dona Dei sanctis dividuntur, ut cum diversa possunt, non tamen discedant a concordia charitatis, in digitis autem maxime apparet quædam divisio, nec tamen ab unitate præcisio, sive propterea, sive propter aliam quamcumque causam Spiritus sanctus appellatus est digitus Dei, non tamen cum hoc audimus humani corporis forma cogitanda est. Accepit ergo ille populus legem digito Dei scriptam in tabulis sane lapideis, ad significandam duritiam cordis illorum, quod legem non erant impleturi. Corporalia quippe dona desiderantes

¹ Gen. vii. — ² Exod. xiv, 16 et 25. — ³ Ibid. xii, 3. — ⁴ Isai. 53, 7. —

⁵ Exod. vi, 35, Num. xiv, 33 et Deut. xxix, 5. — ⁶ Luc. xi, 10.

a Domino, magis carnali timore quam spiritali charitate tenebantur: legem autem non implet nisi charitas. Ideo multis sacramentis visibilibus onerati sunt, quo servili jugo premerentur, in observationibus ciborum et in sacrificiis animalium, et in aliis innumerabilibus: quæ tamen signa erant rerum spiritalium ad Dominum Jesum Christum et ad Ecclesiam pertinentium; quæ tunc a paucis sanctis et intelligebantur ad fructum salutis, et observabantur ad congruentiam temporis, a multitudine vero carnalium tantummodo observabantur, non intelligebantur.

XXXVI. Per multa itaque et varia signa rerum futurarum, quas longum est omnes commemorare, et eas nunc in Ecclesia videmus impleri, perductus est ille populus ad terram promissionis, ubi temporaliter carnaliterque regnaret pro modo desiderii sui: quod tamen regnum terrenum regni spiritalis imaginem gessit. Ibi Jerusalem condita est famosissima civitas Dei, serviens in signo liberæ civitatis, quæ coelestis Jerusalem dicitur¹, quod verbum est hebræum, et interpretatur Visio pacis. Cujus cives sunt omnes sanctificati homines qui fuerunt, et qui sunt, et qui futuri sunt; et omnes sanctificati spiritus, etiam quicumque in excelsis cœlorum partibus pia devotione obtemperant Deo, nec imitantur impiam diaboli superbiam et angelorum ejus. Hujus civitatis rex est Dominus Jesus Christus, Verbum Dei quo reguntur summi Angeli, et Verbum hominem assumens ut eo regerentur et homines, qui simul omnes cum illo in æterna pace regnabunt. Ad hujus Regis præfigurationem in illo terreno regno populi Israël maxime eminuit rex David², de cujus semine secundum carnem veniret verissimus rex noster Dominus Jesus Christus: « Qui est super omnia Deus benedictus in

¹ Galat. iv, 26. — ² 3 Reg. xvi, 53.

» sæcula¹. » Multa in illa terra promissionis gesta sunt in figuram venturi Christi et Ecclesiæ, quæ in sanctis libris paulatim discere poteris.

CAPUT XXI.

Captivitas Babylonica et in ea gesta quid significent.
— *Post captivitatem Babylonicam libertas qualis reddita.*

XXXVII. Post aliquot tamen generationes ostendit alium typum ad rem maxime pertinentem. Nam captivata est illa civitas, et multa pars ejus educta in Babyloniam. Sicut autem Jerusalem significat civitatem societatemque sanctorum, sic Babylonia significat civitatem societatemque iniquorum, quoniam dicitur interpretari Confusio. De quibus duabus civitatibus, ab exordio generis humani usque in finem sæculi permixte temporum varietate currentibus, et ultimo judicio separandis, paulo ante jam diximus². Illa ergo captivitas Jerusalem civitatis, et ille populus in Babyloniam ductus ad servitutem ire jubetur a Domino per Jeremiam illius temporis prophetam³. Et extiterunt reges Babyloniæ, sub quibus illi serviebant, qui ex eorum occasione commoti quibusdam miraculis cognoscerent et colerent et coli juberent unum verum Deum, qui condidit universam creaturam⁴. Jussi sunt autem et orare pro eis a quibus captivi tenebantur, et in eorum pace pacem sperare, ad gignendos filios et domos

¹ Rom. xi, 5. — ² Vide supra cap. xix. — ³ Jerem. xxv, 21 et xxxix, 1. — ⁴ 1 Esdr. i 7.

ædificandas et plantandos hortos et vineas¹. Post septuaginta autem annos promittitur eis ab illa captivitate liberatio. Hoc autem totum figurate significabat Ecclesiam Christi in omnibus sanctis ejus, qui sunt cives Jerusalem cœlestis, servitutam fuisse sub regibus hujus sæculi. Dicit enim et apostolica doctrina : « Ut omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit : » et, « Ut reddantur » omnibus omnia, cui tributum tributum, cui vectigal » vectigal²; » et cætera quæ salvo Dei nostri cultu, constitutionis humanæ principibus reddimus; quando et ipse Dominus, ut nobis hujus sanæ doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis quo erat indutus, tributum solvere non dedignatus est³. Jubentur autem etiam servi Christiani et boni fideles dominis suis temporalibus æquanimiter fideliterque servire⁴, quos judicaturi sunt, si usque in finem iniquos invenerint, aut cum quibus æqualiter regnaturi sunt, si et illi ad verum Deum conversi fuerint. Omnibus tamen præcipitur servire humanis potestatibus atque terrenis, quo usque post tempus præfinitum, quod significant septuaginta anni, ab istius sæculi confusione tanquam de captivitate Babylonis, sicut Jerusalem liberetur Ecclesia. Ex cujus captivitatis occasione ipsi etiam terreni reges desertis idolis, pro quibus persequebantur Christianos, unum verum Deum et Christum Dominum cognoverunt et colunt, pro quibus apostolus Paulus jubet orari, etiam cum persequerentur Ecclesiam. Sic enim dicit : « Obsecro itaque primum fieri deprecationes, adorationes, interpellationes, gratiarum actiones, » pro regibus, pro omnibus hominibus, et omnibus qui in » sublimitate sunt, ut securam et tranquillam vitam agamus cum omni pietate et charitate⁵. » Itaque per ipsos

¹ Jerem. xxix, 4. — ² Rom. xiii, 1-7. — ³ Matth. xvii, 27. — ⁴ Ephes. vi, 5. — ⁵ 1 Tim. ii, 1-2.

data pax est Ecclesiæ, quamvis temporalis, tranquillitas temporalis ad ædificandas spiritaliter domos et plantandos hortos et vineas. Nam et ecce te modo per istum sermonem ædificamus atque plantamus. Et hoc fit per totum orbem terrarum cum pace regum Christianorum, sicut idem dicit Apostolus : « Dei agricultura, Dei ædificatio est »¹.

XXXVIII. Et post annos quidem septuaginta, quos mystice prophetaverat Jeremias, ut finem temporum præfiguraret, tamen ut ipsa figura integraretur, facta est in Jerusalem restitutio ædificationis templi Dei²: sed quia totum figurate agebatur, non erat firma pax ac libertas reddita Judæis. Itaque postea a Romanis victi sunt, et tributarii facti. Ex illo sane tempore ex quo terram promissionis acceperunt, et reges habere cœperunt, ne in aliquo regum suorum completum esse arbitrarentur quod eis liberator Christus promittebatur, apertius per multas prophetias prophetatus est Christus, non solum ab ipso David in libro Psalmorum, sed etiam a cæteris et magnis et sanctis Prophetis, usque ad tempus captivitatis in Babyloniam: et in ipsa captivitate fuerunt Prophetæ, qui venturum Dominum Jesum Christum liberatorem omnium prophetarent. Et posteaquam templum transactis septuaginta annis restitutum est, tantas pressuras et calamitates a regibus gentium Judæi perpessi sunt, ut intelligerent nondum venisse liberatorem, quem non spiritaliter liberatum intelligebant, sed pro liberatione carnali desiderabant.

¹ 1 Cor. iii, 9. — ² Jerem. xxv, 12, et xxix, 10.

CAPUT XXII.

Ætates mundi sex. — Sexta ætas ex adventu Christi. — Christus Novum Testamentum sempiternæ hæreditatis manifestans, terrena contemnere exemplo docet. — Nativitas ejus, vita et mors.

XXXIX. PERACTIS ergo quinque ætatibus sæculi, quarum prima est ab initio generis humani, id est, ab Adam, qui primus homo factus est, usque ad Noë¹, qui fecit arcam in diluvio; inde secunda est usque ad Abraham, qui pater dictus est omnium quidem gentium², quæ fidem ipsius imitarentur; sed tamen ex propagine carnis suæ futuri populi Judæorum: qui ante fidem christianam gentium, unus inter omnes omnium terrarum populus unum verum Deum coluit, ex quo populo salvator Christus secundum carnem veniret. Isti enim articuli duarum ætatum eminent in veteribus Libris: reliquarum autem trium in Evangelio etiam declarantur³, cum carnalis origo Domini Jesu Christi commemoratur. Nam tertia est ab Abraham usque ad David regem: quarta a David usque ad illam captivitatem, qua populus Dei in Babyloniam transmigravit: quinta ab illa transmigratione usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi; ex cujus adventu sexta ætas agitur: ut jam spiritalis gratia, quæ paucis tunc Patriarchis et Prophetis nota erat, manifestaretur omnibus gentibus: ne quisquam Deum nisi gratis coleret, non visibilia præ-

¹ Gen. vi, 22. — ² Ibid. xvii, 4. — ³ Matth. i, 17.

mia servitutis suæ et præsentis vitæ felicitatem, sed solam vitam æternam, in qua ipso Deo frueretur, ab illo desiderans; ut hac sexta ætate mens humana renovetur ad imaginem Dei, sicut sexta die homo factus est ad imaginem Dei¹. Tunc enim et lex impletur, dum non cupiditate rerum temporalium, sed charitate illius qui præcepit, fiunt quæcumque præcepit. Quis autem non redamare affectet justissimum et misericordissimum Deum, qui prior sic amavit injustissimos et superbissimos homines, ut propter eos mitteret unicum Filium, per quem fecit omnia, qui non sui mutatione, sed hominis assumptione homo factus, non solum cum eis vivere, sed etiam pro eis et ab eis posset occidi?

XL. Itaque Novum Testamentum hæreditatis sempiternæ manifestans, in quo renovatus homo per gratiam Dei ageret novam vitam, hoc est, vitam spiritalem; ut Vetust ostenderet primum, in quo carnalis populus agens veterem hominem, exceptis paucis intelligentibus Patriarchis et Prophetis et nonnullis latentibus Sanctis, carnaliter vivens carnalia præmia desiderabat a Domino Deo, et in figura spiritalium bonorum accipiebat: omnia ergo bona terrena contempsit homo factus Dominus Christus, ut contemnenda monstraret; et omnia terrena sustinuit mala, quæ sustinenda præcipiebat: ut neque in illis quæreretur felicitas, neque in istis infelicitas timeretur. Natus enim de matre, quæ quamvis a viro intacta conceperit, semperque intacta permanserit, virgo concipiens, virgo pariens, virgo moriens, tamen fabro desponsata erat, omnem typhum carnalis nobilitatis extinxit. Natus etiam in civitate Bethlehem, quæ inter omnes Judææ civitates ita erat exigua, ut hodieque villa appelletur, noluit quemquam de cujusquam terrenæ civitatis sublimitate gloriari. Pauper etiam

¹ Gen. i, 17.

factus est cujus sunt omnia, et per quem creata sunt omnia; ne quisquam cum in eum crederet, de terrenis divitiis auderet extolli. Noluit rex ab hominibus fieri; quia humilitatis ostendebat viam miseris, quos ab eo superbia separaverat: quamvis sempiternum ejus regnum universa creatura testetur. Esurivit qui omnes pascit; sitivit per quem creatur omnis potus, et qui spiritualiter panis est esurientium fonsque sitientium: ab itinere terrestri fatigatus est, qui se ipsum nobis viam fecit in cœlum: velut obmutuit et obsurduit coram conviciantibus, per quem mutus locutus est et surdus audivit: vinctus est, qui de infirmitatum vinculis solvit: flagellatus est, qui omnium dolorum flagella de hominum corporibus expulit: crucifixus est, qui cruciatus nostros finivit: mortuus est, qui mortuos suscitavit. Sed et resurrexit nunquam moriturus, ne ab illo quisquam sic disceret mortem contemnere, quasi nunquam victurus.

~~~~~

CAPUT XXIII.

Spiritus sanctus die quinquagesimo post resurrectionem Christi missus. — Judæi prædicatione Apostolorum conversi, vitæ evangelicæ studio flagrantes. — Ecclesiæ apud gentes per Paulum constitutæ.

XLI. INDE confirmatis Discipulis, conversatus cum eis quadraginta diebus, eisdem spectantibus ascendit in cœlum; et completis a resurrectione quinquaginta diebus misit eis Spiritum sanctum, (promiserat enim,) per quem

diffusa charitate in cordibus eorum, non solum sine onere, sed etiam cum jucunditate legem possent implere. Quæ data est Judæis in decem præceptis, quod appellant Decalogum. Quæ rursus ad duo rediguntur, ut diligamus Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente; et diligamus proximum sicut nos ipsos¹. Nam in his duobus præceptis totam Legem Prophetasque pendere, ipse Dominus et dixit in Evangelio, et suo manifestavit exemplo². Nam et populus Israël ex die quo primum Pascha in imagine celebrant ovem occidentes et manducantes, cujus sanguine postes eorum ad salutis tutelam signati sunt³; ex ipso ergo die quinquagesimus dies impletus est, et legem acceperunt scriptam digito Dei⁴, quo nomine jam diximus significari Spiritum sanctum⁵: sicut post Domini passionem et resurrectionem, quod est verum Pascha, quinquagesimo die ipse Spiritus sanctus Discipulis missus est: non jam lapideis tabulis corda dura significans; sed cum essent unum in locum congregati in ipsa Jerusalem, factus est subito de cœlo sonus, quasi ferretur flatus vehemens, et visæ sunt illis linguæ divisæ quasi ignis⁶, et coeperunt linguis loqui, ita ut omnes qui ad illos venerant, suam linguam quisque cognosceret: (ad illam enim civitatem ex omni terra conveniebant Judæi, quacumque dispersi erant, et diversas linguas gentium diversarum didicerant:) deinde cum tota fiducia Christum prædicantes, in ejus nomine multa signa faciebant, ita ut quemdam mortuum trans-eunte Petro umbra ejus tetigerit, et resurrexerit⁷.

XLII. Sed cum viderint Judæi tanta signa fieri in ejus nomine, quem partim per invidiam, partim per errorem crucifixerunt, alii irritati sunt ad persequendos prædicatores ejus Apostolos, alii vero idipsum amplius admiran-

¹ Math. xxii, 37. — ² Ibid. 40. — ³ Exod. xii. — ⁴ Ibid. xix, 1. — ⁵ Luc. xii, 20. — ⁶ Act. ii, 1, etc. — ⁷ Ibid. v, 15,